

Eodem sensu exponendus Arnoldus abbas Bonæ Vallis, auctor sermonis de Ablutione pedum, qui sub s. Cypriani nomine olim proferebatur (1).

Ad 3. dist. Non habebis partem ræcum ob inobedientiam, C. ex defectu pedum ablutionis in se spectatæ, N.

Ad 4. dist. Recepta erat in aliqua particulari Ecclesia, C. in Ecclesia universali, N. Etenim hunc ritum, fatente ipso s. Ambrosio, non servabat Ecclesia romana; imo nec servabant Ecclesie africane, aliæque permultæ. Verum hoc ipso, quod in nonnullis Ecclesiis ante baptismi collationem hic ritus in usu esset, liquet in sacramentorum album minime fuisse susceptum. Nam baptismus velut sacramentorum janua semper habitus est.

Ad 5. dist. Improperie dicta, C. proprie dicta, N. baptismata enim flaminis et sanguinis non nisi analogice baptismata dicta sunt; septem vero ordines sacramenta interdum fuerunt vocati tanquam partes totius potentialis, ut loquitur s. Thomas (2), non autem quod habiti fuerint veluti totidem sacramenta distincta.

CAPUT II. DE SACRAMENTORUM N. L. EFFICACIA, SIVE EFFECTIBUS.

Duo recensentur sacramentorum N. L. effectus, gratia sanctificans et character. Prior competit omnibus sacramentis, posterior tribus tantum, baptismo scilicet, confirmationi et ordini. Rursum: gratia in duobus sacramentis, baptismo nempe et pœnitentia primo confertur, exitialis culpæ labe profligata; ea-

Alii in alias sententias dilabuntur, cum illius verba explanant. Car. du Plessis d'Argentré in peculiari opusculo, quod exaravit de hoc argumento, censet s. Bernardum sub materiali lotionem pedum spiritualem ablutionem quotidianorum peccatorum per confessionem obtinendam designasse. Quod quidem ostendit 1º ex scopo s. patris, inducendi fratres suos ad harum levium nozarum confessionem; 2º ex disciplina, quæ vigeat adhuc ætate s. Bernardi in Ecclesia, ut fideles graviora peccata confiterentur in capite quadragesimæ, leviora quæ contrahi poterant toto quadragesimæ tempore feria V. in cena Domini; 3º ex contextu ipso, ex quo patet, s. Doctorem per caput et manus seu brachia intellexisse peccata lethalia, per pedes autem venialia; 4º ex adhortatione ad frequentandam quotidianam hanc pedum ablutionem, quæ certo de materiali ipsa pedum lotionem intelligi nequit. Ex his concludit cit. auctor, s. Bernardum spectasse *materiam* lotionem pedum, in ultima coena a Christo institutam, ut figuram spiritualis ablutionis quotidianorum peccatorum per confessionem. Quod si de sacramentali confessione locutus est s. Doctor, patet nullam amplius ex ejus verbis peti posse difficultatem. Sed cf. A. ipsum in op. *varie disputationes theologice ad opera Martini Grandin.* Paris. 1712. pag. 208.

(1) Pamelius ad hæc Arnoldi Abbatis verba: *Ultima lavacri species quotidianis expiationibus commodata, scribit: «Pœnitentiam haud dubie intelligit; nempe qua (ut paulo post inquit) adherentes animæ sordes quotidiana satisfactione lavantur.»*

(2) In Suppl. Q. 57. a. 1 ad 2 «Divisio Ordinis, inquit, non est totius integralis in suas partes, neque totius universalis: sed totius potentialis, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius: et ita est hic; tota enim plenitudo sacramenti hujus est in uno ordine, scilicet sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio ordinis... et ideo omnes ordines sunt unum sacramentum.» Ad hæc si attendisset Calvinus, minime scripsisset, ex mente catholicorum hoc sacramentum esse «Adeo fecundum, ut septem ex se sacramentula pariat (Iustit. lib. iv. cap. 19. § 22).» Verum de hoc, suo loco.

dem mirum in modum per sacramenta reliqua augetur. Invaluit porro usus, ut gratia illa, qua primum justificatio per duo illa sacramenta confertur, dicatur *gratia prima*; altera vero, qua adepta justificatio per sacramenta reliqua augetur, appelletur *gratia secunda*; vel etiam ut sacramenta, quibus primum justificatio tribuitur, nuncupentur sacramenta mortuorum, cetera, quibus ejusdem justificationis incrementum confertur, dicantur sacramenta vivorum. Præter gratiam sacramentis omnibus communem, alia quædam singulorum propria distinguitur, quæ *gratia sacramentalis* vocari consuevit, ad peculiarem cujusque sacramenti effectum exprimendum. Hæc vero gratia sacramentalis ratione sui non distinguitur a gratia sanctificante seu habituali; ratione effectus adjicit gratiæ sanctificanti opportunam opem ad sacramenti finem obtinendum.

Character vulgo definitur: *Signum quoddam spirituale et indelebile in anima impressum*, quo qui insigniti sunt, deputantur ad recipiendum vel tradendum aliis ea quæ pertinent ad cultum Dei, ut loquitur s. Thomas (3 p., q., 65, a. 3).

Utrumque effectum novatores sacramentis denegant. Nam primo juxta systema superius expositum gratiæ conferendæ vim fidei soli adseribunt, quæ per sacramenta excitatur, vel nutritur, ad hunc finem unice instituta esse sacramenta autumant. Secundo nullum propterea intrinsecum discrimen agnoscunt inter veteris et novæ legis sacramenta. Tertio contendunt, verba quibus sacramenta conficiuntur esse concionatoria, non autem consecratoria. Quarto invehuntur proinde in illam dicendi formulam a Tridentinis patribus adhibitam, quod scilicet sacramenta novæ legis gratiam conferant *ex opere operato*, tanquam in verborum monstrum, calumnianturque catholicos quasi docerent sacramenta gratiam adultis tribuere *absque bono ipsorum motu seu absque dispositionibus*. Quinto denique, characterem rident utpote *veteribus ignotum, et magis consentaneum incantationibus magicis, quam sanæ Evangelii doctrinæ* ut loquitur Calvinus (1).

Catholici contra, ex opposito principio de fide dispositivæ tantum justificante, docent primo sacramentis novæ legis inesse propriam quamdam efficientiam, vereque suam, seu gratiam sacramenta continere quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre ex vi ipsa a Deo indita, atque, ut aiunt, *ex opere operato* (2). Quapropter docent secundo, dari intrin-

(1) In Antidoto conc. Trid. sess. VII. can. 9. et alibi passim; ipsi præverant Wiclellus lib. iv. *Trilogi* cap. 43. Lutherus *De captiv. Babyl.* quos ceteri hæretici secuti sunt; quorum dicta non vacat proferre.

(2) Circa vim hujus locutionis seu dicendi rationis *ex opere operato* cf. Bellarm. lib. ii. de Sacram. cap. 1. ubi malam adversariorum fidem detegit in hujus dicti interpretatione, ut absurda affugant catholicæ doctrinæ. Hæc enim perpetua fraude hæretici omnes usi sunt. Deinde clare ac nitide exponit sensum hujus formulæ, dicens perinde esse dicere: «Sacramentum conferre gratiam *ex opere operato*, ac, conferre gratiam *ex vi ipsius actionis sacramentalis a Deo ad hoc institutæ*, non ex merito agentis vel suscipientis.» Id ipsum ceteri theologi toties declararunt præsertim Estius in IV. Sent. D. I. § 7. sed hæretici aures habent et non audiunt.

secum discrimen inter veteris ac novæ legis sacramenta. Tertio, quod consequens est, affirmant, verba quibus conficiuntur sacramenta, esse consecratoria, non autem concionatoria, quin tamen ex parte suscipientis, si adultus sit, necessarias dispositiones excludant, imo plane eas requirunt, cum ex Ecclesiæ doctrina sine ipsis, seu sine bono motu, fructus nullatenus percipi possit. Quarto demum docent, in tribus, quæ recensimus, sacramentis imprimi characterem, quo fit, ut ea absque piaculo iterari non possint.

Cum igitur totius controversiæ caput, ex quo cetera pendent, quæ spectant ad hanc gratiæ producendæ vim consistat, quoad priorem effectum, in efficacia, quam sacramentis inesse diximus gratiæ conferendæ, in hoc præcipuo capite vindicando operam nostram impendemus.

Hoc enim semel constituto, reliqua, in quibus a catholica doctrina dissident novatores, sponte veluti sua concidunt. Quare ad temporis compendium faciendum ex vindicata sacramentorum N. L. efficacia, reliqua seu totidem corollaria, quæ ex eo dimanant, colligemus.

Permisseri autem non debet dogmatica hæc controversia cum domestica concertatione, quæ in scholis agitur circa modum, quo sacramenta gratiam producant; num scilicet, ut passim thomistæ contendunt, per efficientiam *physicam*, an vero, ut plerique alii theologi cum scotistis existimant, per solam efficientiam *molestem*. Nostrum non est hanc attingere quæstionem. Posterior tamen sententia nobis longe clarior videtur, juxta quam applicatio ritus, quo sacramentum constat, Deum movet infallibiliter, ut videtur a se fidei, et factæ institutionis, gratiam et characterem recipientibus conferat. Scholastici de hac sacramentorum efficientiæ ratione fuse disserunt. Qui eam propterea intimius cognoscere appetit, eos adeat (1). Nos interim adversus fidei catholicæ osos res sequentes propositiones statuimus.

PROPOSITIO I.—*Sacramenta N. L. non sunt instituta ad solam fidem nutriendam, sed continent gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferunt ex opere operato.*

Est de fide quoad omnes suas partes, ut constat ex quatuor canonibus Conc. Tridentini sess. VII. Qui ita se habent: Can. V. *Si quis dixerit hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anath. sit.* Can. VI. *Si quis dixerit sacramenta N. L. non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint, acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, et notæ quædam christianæ professionis, quibus*

(1) De statu quæstionis cf. Bellarm. de sacram. lib. ii. cap. 1. circa controversiam scholasticam pro sententia de causa *physica* cf. inter ceteros Drovenium de re sacramentaria lib. i. cap. 2. Suarez in 5. P. S. Th. Q. 62. disp. 9. sect. 1. et 2. qui tunc sententiam thomistarum. Pro sententia contraria cf. Vasquez in 1. P. S. Th. disp. 176. Card. Lugo S. J. de sacrament. disp. 4. sect. 5. Frassen M. O. scotus academicus tom. iii. disput. proœnialii art. 1. Q. 2. concl. 2.

apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anath. sit. Can. VII. *Si quis dixerit non dari gratiam per hujusmodi sacramenta semper, et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando et aliquibus, anath. sit.* Can. VIII. *Si quis dixerit per ipsa N. L. Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anath. sit.*

Sic porro veritatem nostræ propositionis adstruimus: sacramenta N. L. non sunt instituta ad solam fidem nutriendam, sed continent gratiam quam significant, eamque conferunt non ponentibus obicem et quidem ex opere operato, seu ex virtute sibi insita et propria, si Scripturæ, patres ac perpetuis denique et constans Ecclesiæ sensus ritibus ipsis officiosisque exterioribus, quibus sacramenta conferuntur, gratiam tribuunt, hominisque sanctificationem: atqui.

Etenim Christus J. III. 5. de baptismo loquens ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Paulus, Ephes., V. 25. *Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ (1); atque ad Tit. III. 5. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti.* Hinc etiam Petrus, Act., II. 38. dicebat compunctis Judæis: *Baptizetur unusquisque vestrum... in remissionem peccatorum;* et ibid. XXII. 16. Ananias Saulo: *Exsurge, et baptizare, et ablue peccata tua.* Si igitur per baptismum renascimur, mundamur, salvamur, renovamur, remittuntur nobis peccata, imo et abluuntur, dicendum profecto est, hanc ex Scripturis baptismum inesse virtutem, non vero quod per ipsum fides tantum excitetur ad ejusmodi effectus obtinendos, quod nusquam Scripturæ docent: id ipsum de ceteris sacramentis dicatur, ut cum per manuum impositionem dari Spiritum sanctum, Act. VIII. 17. 18. perhibetur, nempe per confirmationem; tum remissionem peccatorum per pœnitentiam J. XX. 25, aut per eucharistiam vitam æternam, ibid., VI. 55 et seqq. Quibus sane nihil luculentius in rem nostram dici potest.

Quare patres constanter tradiderunt sacramenta vigere sanctitate propria et ex sese parere gratiam, ubi suscipiens impedimenta non opponat. Unus vel alter audiatur sive ex Græcis, sive ex Latinis. s. Basiliius Homil. XIII. affirmat per baptismum *renovari animam*, et paulo post: *Baptismus ergo, inquit, est peccati mors, animi regeneratio, adoptionis gratia (2);* sed præstat audire Gregorium Nyssenum, qui in Orat. in Christi baptismum, non solum ipsum vocat: *Expiationem peccatorum, remissionem delictorum, renovationis ac regenerationis causam, sed præterea subdit: Aqua cum nihil aliud sit quam aqua, superna gratia benedicente ei in eam, quæ mente percipitur, hominem renovat regenerationem. Quod si quis mihi rursus du-*

(1) Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε ὑπὲρ ἑαυτῆς ἵνα αὐτὴν ἁγιασῆ καὶ καθαρίσῃ τῷ λόγῳ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι. VOX VIII. deest in Gr.

(2) Ν. S. βάπτισμα θανάτου, ἀναγεννητικὸν φάρμακον... ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Χριστοῦ.

bitando et ambigendo negotium exhibeat, continenter interrogans et sciscitans qua ratione aqua regeneret? Dicam optimo jure ad eum: ostende mihi modum natiuitatis, quæ sit secundum carnem, et ego tibi vim regenerationis, quæ secundum animam fit, exponam (1). Cyrillus Hierosolym. catech. III. adhortatur catechumenos, ut spectent ad gratiam Sancti spiritus, quæ una cum aqua datur (2). Græcis patribus assentitur Latini. Nam Tertullianus lib. de Resurr. carnis, Caro, inquit, abluatur, ut anima emaculetur. Caro ungitur ut anima consecratur. Caro signatur ut et anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut et anima spiritu illuminetur. Caro corpore et sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur (3); s. Augustinus Trac. LXXX. in J. Unde, interrogat, ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat et cor abluat (n. 3)? Demum s. Leo M. serm. IV. de Nativ. Domini: Omni homini, inquit, renascenti aqua baptismatis instar est uteri virginis, eodem Spiritu sancto replente fontem, qui replevit et Virginem: ut peccatum, quod ibi vacuavit sacra conceptio, hic mystica tollat ablutio (cap. 3. ed. Beller.). Et ista sufficiant, quæ adeo aperta sunt, ut ea Calvinus nulla alia ratione eludere potuerit, quam afirmando: Paulo magnificentius a veteribus scripta fuisse, ac figuras esse hyperbolicas (4). Quod tamen non est, nisi vanum hæretici hominis effugium.

Quod demum spectat ad perpetuum et constantem Ecclesiæ sensum, præter verba symboli Nicæno-constantinopolitani: Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, ipse liquet ex infantium baptismo, qui efficax semper habitus fuit, etsi in infantibus fidem excitare nequeat. Hoc exemplum et praxis Ecclesiæ semper torsit novatorum ingenium, qui nihil unquam invenire potuerunt ad ejus vim infringendam, cum luculentissimum ac evidens sit testimonium de veritate doctrinæ catholicæ.

Jam vero si ex dictis talis est vis sacramentorum N. L., ut gratiam contineant, eamque conferant ex opere operato non ponentibus obicem, jam consequitur 1. Hæc ipsa sacramenta intrinsece et quoad efficaciam a sacramentis antiquæ legis differre, non solum autem extrinsece, ut novatores contendunt. Hinc jure can. II. sanxit concilium Trident. Si quis dixerit ea ipsa novæ legis sacramenta a sacramentis antiquæ legis

(1) Τα ἕως οὐδὲν ἄλλο τυγχάνει ἢ ὅπως ἀνακαταίξει τὸν ἀδερμὸν εἰς τὴν νοσηρὰ ἀναγέννησιν, τῆς ἀπὸ τῆς χάριτος ἀλλοτρίως ἀποδοθεῖσιν ὅτι μὴ πάλιν διατάξωσι τὴν καὶ ἀπερὸν πρᾶγμα πύργου, συνέχου; ἰσχυρῶν καὶ διὰ πυνθανόμενος, πῶς ἕως ἀναγεν. ἢ, καὶ ἡ ἐν' ἐκείνῳ τελευτήσῃ μυσταγωγία... λέγει πρὸς αὐτὸν δικαιοτάτα: στήθῳ μοι τὸν πρῶτον τῆς γεννησεως τῆς κατὰ σάρκα, καὶ σοὶ ἀναγέννησαι τῆς κατὰ ψυχὴν παλιγγενεσίας τῆς δυναμῆς. Edit. Paris. 1613, tom. 2, pag. 805.

(2) Μετὰ τοῦ ὕδατος δεδομένη πνευματικὴ χάρις. Edit. Maur. n. 3. Plura alia in eundem sensum cf. in hac ipsa Catechesi.

(3) Cap. 8. ubi adnotat Rigaltius: « Strictim hoc loco recensuit, sed appositissime declaravit, baptismum, unctionem, signaculum crucis, manuum impositionem (confirmationem), Eucharistiam. » Cf. etiam Pamelum in h. l.

(4) Instit. lib. iv. cap. 14. § 26. Ea integra ejus verba: « Forte miseros istos sophistas (Catholicos) deceperunt immodica etiam illa Sacramentorum encomia, quæ de signis nostris apud veteres leguntur. Quale est illud Augustini, quod veteris legis Sacramenta salvatorem tantum promittebant, nostra vero dant salutem. Has et similes dicendi figuras quum non animadverterent hyperbolicas esse, et ipsi hyperbolica sua dogmata pronulgant. »

non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, et alii ritus externi, anath. sit (1). Consequitur 2. verba, quibus conficiuntur sacramenta consecratoria, non autem concionatoria esse, ut adversarii assumunt coherentem ad proprium systema de fide, quæ per sacramenta excitatur ac nutritur. Consequitur 3. Non omnia N. L. sacramenta esse inter se paria, nec esse ad salutem superflua, prout ex eodem principio deducunt novatores, secus ac definierit eadem Tridentina synodus, can. III. Si quis dixerit hæc septem sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anath. sit; et can. IV. Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, et sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci; licet omnia singulis necessaria non sint; anath. sit. Ex uno enim eodemque principio hæc consecutiones a conc. Tridentino proscriptæ profluunt; quod si subvertitur, et istæ evanescent necesse est, quin opus sit diutius in his refellendis operam impendere.

DIFFICULTATES. I. Obj. 1. Scripturæ soli fidei justificandi virtutem tribuunt, non autem aut baptismati, aut aliis sacramentis; ita Act., XV. 9. Petrus loquitur: Nihil (Deus) discrevit inter nos et illos (gentiles), fide purificans corda eorum, qui præterea I. Ep. I. 23. et seqq. de fidelibus scribit: Renati... per Verbum Dei vivi et permanentis in æternum.... Hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos; et iterum ibid. III. 21. Salvos facit baptismus, inquit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Jesu Christi. Quare et Jacobus, Epist. sua I. 18. scribit: Genui vos verbo veritatis. Neque ab his discrepat Paulus, qui non solum Hebr. X. 38. universim pronuntiat: Justus ex fide vivit, sed præterea Rom. X. salutem et justitiam adscribit verbo fidei, quod prædicatur; sed etiam Ephes. V. 26. mundari virtutem, quæ lavacro inest, tribuit verbo vitæ, id est, verbo doctrinæ, ut exponit Hieronymus; 2. Neque id diffiteri possunt catholici, si sibi constare velint, cum et ipsi admittant solum Deum esse auctorem gratiæ; 3. et effectus sacramentorum a dispositionibus suscipientium pendere. Ergo.

Resp. ad 1. dist. Scripturæ justificandi virtutem tribuunt soli fidei tanquam primæ dispositioni, a qua dispositiones reliquæ atque ipsa justificatio pendet, C. tanquam causæ formali ipsius justificationis, N. Etenim fides, ut loquitur Tridentinum, est humana salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis: sine qua impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire (2). Exinde responsio patet ad omnes adductos textus, aliosque ejusmodi, qui proferri possunt; nisi enim præcessisset prædicatio doctrinæ evangelicæ, eique per divinæ gratiæ adjumentum illi quibus nuntiata est, pronas aures præbuissent, assentiendo pio credulitatis affectu, neque tingi potuissent, neque ad salutem pervenire. Huic

(1) Circa sensum hujus canonis vid. quæ postremo capite in scholiis dicemus.

(2) Sess. VI. cap. 8.

proinde fidei, tum baptismatis tum aliorum sacramentorum effectum, tanquam necessariæ dispositioni, adscribit apostoli citatis verbis (1).

Ad 2. dist. Admittunt catholici Deum esse auctorem gratiæ, ejusque causam efficientem, qui eam conferat per sacramenta tanquam per causam instrumentalem et secundariam, C. ad horum exclusionem, N. Deus enim gratiam et sanctificationem communicat per sacramenta, velut per signa practica aut instrumenta.

Ad 5. dist. Effectus sacramentorum in doctrina catholica pendet a dispositionibus, tanquam conditionibus, quibus indiget quælibet creata causa uti actiosa ad agendum, C. pendet a dispositionibus tanquam vim ipsam causæ conferentibus, N. Quid enim actuosius est igne? Nisi tamen ad ipsum ligna arida admoveantur, non exerit ignis activitatem suam; nec tamen dici potest, ligna vim urendi igni conferre (2).

I. Inst. S. Augustinus Tract. LXXX. in J. n. 5. allata Scripturarum eloquia ita exponit, ut a sola fide vim justificandi in sacramentis repetat. Sane expendens s. doctor Christi dictum J. XV. Jam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis, scribit: 1. Quare non ait, mundi estis propter baptismum, quod locuti estis, sed ait, propter verbum quod locutus sum vobis, nisi quia et in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum, etiam ipsum tanquam visibile verbum.... Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur? Nam et in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei, quod prædicamus, ait apostolus, quia si confessus fueris in ore tuo, quia Dominus est Jesus, et credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Unde in Actibus apostolorum legitur, fide mundans corda eorum; et in epistola sua B. Petrus: Sic et vos, inquit, baptismum salvos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio. Hoc est verbum fidei quod prædicamus; quo sine dubio, ut mundare possit, consecratur et baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum patre agricola dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea. Lege apostolum et vide quid adjungat: Ut eam sanctificaret, inquit, mundans eam lavacro aquæ in verbo. Mundatio igitur nequaquam fluxo et labili tribueretur elemento, nisi adderetur in verbo. Ergo ex Augustino Scripturæ verba de sola fide justificante accipi debent; ergo verba sacramentalia non consecratoria, sed concionatoria sunt ad excitandam fidem.

(1) In eo decipiunt adversarii, quod simul permiscunt conditionem necessariam, sine qua non obtinetur ab adultis effectus sacramentorum, cum causa formali ejusdem effectus. Hæc conditio consistit in prærequisitis dispositionibus, quarum prima fides est, a qua ceteræ gignuntur ac proveniunt. Hæc subalta verborum ambage omnis difficultas evanescit, et omnia Scripturarum testimonia facile intelliguntur.

(2) Cf. Bellarm. De Sacram. lib. II. cap. 9.

Resp. Dist. ant. In adultis a fide tanquam dispositione, seu conditione sine qua sacramenta vim justificandi non habent, C. a fide tanquam causa formali justificationis, N. Non aliud est propositum s. Augustini in hoc loco, nisi ut necessitatem fidei ex parte adultorum suscipientium baptismum commendat. Quoad parvulos autem fidem Ecclesiæ, cujus auctoritate baptizantur, satis esse docet; quod paulo infra videbimus.

Quo melius mens s. Augustini in objecto sermone dignoscatur, juverit per partes ipsius verba explanare, ut super-structis adversariorum argumentis planior responsio fiat.

Ideo a s. doctore adducuntur Christi verba: Jam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis, ut inde conficiat, sine effectu percipi sacramentum baptismi ab adultis, si non præcedat in eis, vel saltem comitetur fides in Christi doctrinam; quæ complectitur ipsa verba, quibus Christus sacramenta Ecclesiæ instituit, et patet ex J. III. ubi Nicodemum sic allocutus est: Nisi quis renatus fuerit, etc. atque ex Matth. ult. ubi deinde baptismi legem promulgavit, apostolis præcipiens: Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, etc.

Subdit porro: Detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum; id est, accedente formula a Christo præscripta in collatione baptismi, sacramentum conficitur. Sane hoc verbum, quod accedit ad elementum, ex mente s. Augustini esse formulam baptismi Ego te baptizo, etc. conceptis verbis tradit s. doctor lib. III. de Baptismo contra Donatistas cap. XV. et alibi (1). Neque ulla ratione concio, seu prædicatio evangelicæ doctrinæ dici potest verbum quod accedat ad elementum: 1. quia concio præcedit baptismum, non vero ad ipsum accedit: 2. quia in infantium baptismo prorsus omittitur; 3. quia detracto verbo concionis, adhuc aqua baptismi collati in nomine Patris, etc. non est tantum aqua, sed sacra aqua et sacramentalis, ut recte observat Bellarminus (2): 4. denique quia alioquin hæreticorum concio in qua ipsi veram Christi doctrinam blasphemant, esset verbum, quod accedens ad elementum faceret sacramentum, quod est absurdum.

Sed ne quis in animum indueret, baptismi verba per se mundare, etiamsi nulla adsit fides ex parte suscipientium, addit s. Augustinus: Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? ac si diceret: ne tamen putetis, prolationem verborum, quibus Ecclesiæ ministri in baptizando utuntur, ad mundationem animæ sufficere. Nisi enim is, qui baptismum suscipit, credat in Christum juxta verbum fidei, quod apostoli prædicarunt, atque adeo firma fide persuasus sit in materiali sono verborum, quibus aqua consecratur, divinam virtutem inesse (Nam et

(1) N. 20. ubi ita scribit: « Quamobrem si evangelicis verbis, in nomine Patris, etc. Marcion baptismum consecravit, integrum erat sacramentum. » Cf. etiam ibid. cap. 14.

(2) Lib. I. De Sacram. c. 20. n. 5.

in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, ut ibidem ait) spiritalis mundationis effectum non recipiet. Ex fide igitur, quam verbo Dei habemus, mundatio animæ pendet.

Quod si parvulos baptizatos objicias, respectu eorum fides Ecclesiæ sufficit, cujus auctoritate baptizantur. *Hoc verbum fidei, inquit, tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsam* (seu ut alii legunt (1) *per ipsum*) *credentem, offerentem, benedicientem, tingentem etiam tantillum, mundet infantem; quæ verba omituntur ab adversariis. Quibus ita explanatis sic jam juxta scholasticas formulas respondemus argumentis inde confectis ab adversariis.*

Primo aiunt: s. Augustinus cit. loc. asserit a se mentionem fieri ejusdem verbi, de quo Dominus ait: *Jam vos mundi estis propter verbum, etc.* Atqui his dictis verbum evangelicum significatur: hæc enim genuina est sententia verborum Christi: *Jam vero mundi estis, quia sermonibus meis fidem adhibuistis.* Ergo. 2. s. Augustinus præterea de illo verbo, quod mundat non quia dicitur, sed quia creditur, ait: *hoc est verbum fidei, quod prædicamus, ait apostolus, etc.* Atqui verbum fidei, quod apostoli prædicabant, in sermonibus Christi seu evangelica prædicatione versabatur. Ergo s. Augustinus ibi non agit de singularibus verbis, quæ sint forma sacramenti.

Ad 1. Dist. min. Verbum, evangelicum significatur, quatenus complectitur et formam a Christo præscriptam, et efficaciam sacramentorum, C. secus, N.

Ad 2. Dist. maj. Verbum quod mundat quia creditur, appellatur a s. Augustino verbum fidei, quod apostoli prædicabant, *ratione objecti*, et quia partem constituit verborum Christi, quibus suscipientes baptismum fidem adhibere debent, C. aliter N. Sic corruunt etiam ceteræ conclusiones adversariorum (2).

II. Inst. Attamen s. Augustinus I. lib. XV. de Trin. c. XXVI. n. 46. negat ab apostolis datum esse Spiritum sanctum, licet sacramenta ministrarent. 2. Quod si infantes non credunt ex se, credunt tamen fide Ecclesiæ, ut rursus idem sanctus doctor affirmat lib. VI. cont. Julian. 3. Quare Apostolus nullum agnovit discrimen inter sacramenta veteris et novæ legis: I. enim Cor. X. 1. et seqq. *Patres nostri, inquit, ... eandem (nobiscum) escam spiritalem manducaverunt.* Cum vero comparationem eo loci instituat inter christianorum et Judæorum scelera, quibus spiritalis esca subsidio non fuit, ne a Deo punirentur, ut apta esset comparatio, oportuit ostendere, nihil

(1) In edit. TT. Lovaniens. Antwerp. 1776. legitur *per ipsam*. Maurini legunt *per ipsum*. Utraque lectio veram sententiam exprimit. Notandum tamen est, hic a s. Augustino fidem, quam necessariam esse dicit in ministris ad baptizandum, non aliam intelligi, nisi eam, qua pro certo habeant, eum ritum, quem ut Ecclesiæ ministri conferre intendunt, ab Ecclesia catholica, cujus auctoritate agunt, ut sacrum et divinitus institutum haberi; nisi enim id crederent aut parentes aut ministri, nemo esset, qui aut traderet infantes baptizandos, aut qui baptismum conferret; seu requirit, ut nos dicimus, ut conferant cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

(2) Cf. de hoc s. Augustini textu Bellarm. loc. cit. nec non Car. du Plessis d'Argentré in opusc. *Cæcuna s. Augustini de verbo fidei*, etc. op. cit. pag. 205. et seqq.

esse inæqualitatis inter nos et ipsos in iis bonis, quibus falso gloriari nos vetabat. Ergo in sacramentis pares nobis eos facit s. Paulus (1). 4. Quod probe novit s. Augustinus, qui in Tract. I. in J. paria esse docet veteris et novi fœderis sacramenta. 5. Nec alia est ceterorum patrum sententia, qui sacramenta vocant *signa, sigilla, symbola, pignora, etc.* gratiæ nempe per fidem adeptæ. Ergo.

Resp. ad 1. Dist. Negat s. Augustinus ab apostolis datum esse Spiritum sanctum virtute propria, eo modo quo datur a Patre et Filio, C. negat datum esse ab ipsis ut causa ministeriali, N. Mens s. Augustini patet ex contextu (2).

Ad 2. Dist. Ut baptizetur, C. ut justificetur ea fide sine baptismo, N. Infantibus enim ex eodem s. Augustino: *Credere est baptizari, non credere autem est non baptizari* (3).

Ad 3. Neg. ad prob. Dist. Si a simili argumentatus ibi esset apostolus, C. si a minori ad majus, N. Eo enim redit apostoli sententia: si qui male signis et figuris usi sunt, perierunt, quanto magis peribunt, qui male utuntur *re et figurato*? Nam ibidem subdit s. Paulus: *Omnia in figuris continebant illis* (4).

Ad 4. Dist. Quoad significationem, C. quoad rem significatam, N. Hinc in Ps. LXXIII. n. 2. scribit: *sacramenta Novi Testamenti dant salutem, sacramenta Veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.*

Ad 5. Dist. Patres vocarunt sacramenta *signa practica, C. speculativa, N.* vel etiam appellarunt *sigilla, symbola, pignora, etc.* D. gratiæ adeptæ, vel adipiscendæ per hæc eadem sacramenta, C. adipiscendæ per fidem, N.

III. Inst. 1. s. altem hæc formula *ex opere operato* barbara est et contra grammaticæ leges (5). 2. Eo magis ea est a sacramentis removenda quod pium motum omnemque dispositionem a suscipiente excludat. Ergo.

Resp. ad 1. Dist. Quæ tamen altissima est ad omne effugium hereticorum præcludendum, C. in se, Tr. *Non requirenda aurea vel argentea clavis* (uti

(1) Ita Calvin. Institut. lib. IV. cap. 14. § 25.

(2) En integrum textum: «Quomodo ergo Deus non est, qui dat Spiritum S.? Ino quantum Deus est, qui dat Deum? Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum sanctum. Orabant quippe ut veniret in eos, quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc servat Ecclesia.» Ubi aperte loquitur s. doctor de sacramento confirmationis, quod per orationem et manus impositionem confertur. Ex eo autem quod Christus miserit, seu dederit Spiritum S. die Pentecostes, colligit s. doctor ipsius Christi divinitatem.

(3) Lib. I. De Peccat. mer. et remis. cap. 27. n. 40. «Quis autem nesciat, inquit, credere esse infantibus baptizari, non credere autem, non baptizari? Cf. Bellarm. op. cit. lib. I. cap. 20. n. 25. et seqq. qui nitide exponit, qua ratione intelligi debeat, quod vulgo dicitur necesse est, ut infans baptizetur *in fide Ecclesiæ*. vel *in fide parentum*; non quatenus requiratur fides actualis, ita ut sine illa baptismus infructuosus sit, sed quatenus de facto si nullus esset fidelis, nullus moveretur ad baptizandum infantes.

(4) Cf. Bernard. a Picon. in h. I.

(5) Ita Calvin. in *mitid. conc. Trid.* Sess. VII. Kemptius vero in H. P. *Exam.* pag. 113. addit, Concilium, cum hoc verbum protulit, non servasse inviolatam verborum formam, quam teneri jubet Apost. II. Timoth. I. 15. eo quod sit contra grammaticæ leges assumere *operatum* in sensu passivo, ita illi mutantur!

apposite in simili casu reponerat Vincentius Lupo (1), *quæ aperiendo sit impar: desideranda ferrea vel etiam lignea, modo ad aperiendum claudendumque idonea videatur.* Cum itaque formula hæc puram fidem exprimat, satis est, etsi ad puram phrasim non sit exacta (2).

Ad 2. Neg. Hæc enim est mera calumnia, a tridentinis patribus, sess. VI. de justificatione et alibi passim depulsa, et a qua nos liberant doctiores ipsi protestantes Fabricius (3), Grotius (4), Leibnitius, aliique. Nobis satis sit hic subjicere verba Leibnitii: *Interim, inquit, ut gratia sacramenti suscipiatur, animam suscipientis bene constitutam esse necesse est, ne obex ponatur; et ita aliquod opus operantis (hoc est status suscipientis) est requisitum operis operati* (5). **PROPOSITIO II.** In tribus sacramentis, baptismis scilicet, confirmatione et ordine, imprimitur character in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, et indelebile, unde ea iterari non possunt.

De fide est, ut constat ex can. IX. conc. Tridentini his verbis expresso: *Si quis dixerit, in tribus sacramentis, baptismis scilicet, confirmatione et ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt, anath. sit.*

Licet vero hæc veritas satis aperte significetur in Scripturis, omnem tamen firmitatem suam mutatur potissimum ex constanti traditione et Ecclesiæ sensu.

Ac primo quidem significatur in Scripturis; etenim II. Cor. I. 22. scribit apostolus: *Qui unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Seu juxta græcum textum: *Unxit nos qui et obsignans nos dedit pignus etc.*; tum Ephes. I. 13. *In quo (verbo veritatis) et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto; tum ibid. IV. 30. ubi eos hortatur ne velint contristare Spiritum sanctum Dei, in quo (inquit) signati estis in diem redemptionis.* Quibus verbis Paulus cum unctionem ab obsignatione distinguit, et

(1) Tom. 5. *Juris Eccles.* cap. 1. § 5.

(2) Cf. Bellarm. *De sacram.* lib. II. cap. 1. n. 9. ubi observat, in Ep. ad Hebr. XIII. 16. contra grammaticæ legem accipi passivè *promeretur*; «Talibus enim hostili promeretur Deus»; et s. Augustinum maluisse dicere *ossum ossi*, quam *os ossis*, ut facilius intelligeretur, dicens: «Melius est, ut nos reprehendant grammatici, quam ut non intelligant populi (Euar. in Ps. CXXXVIII).» Mirum est Oberthür in *Idea Ethica Ecclesiæ Dei* Salisbaci 1822. P. I. ubi agit de sacramentis, nusquam docere sacramenta gratiam conferre *ex opere operato*. Ast plura habet hic auctor, quæ potius protestantium quam catholicorum doctrinam præferre videntur.

(3) Jo. Fabricius in *consideratione controversiar. quæ Evangelicos inter et Romano-catholicos, reformatosque agitantur.* Helmstadii 1703. in art. *De sacrament. N. L. efficientia ex opere operato*, relata accusatione Confess. August. art. 15. Kemptii, et Gerhards; quod pontificii asserant, sacramenta valere, et efficaciam esse sine bono motu utentis, adeoque sine fide; «profert plures scriptores protestantes, qui catholicos ab hac criminatione jurgant, inter ceteros ipsum Kemptium, qui tradit hanc sententiam esse *quorundam duntaxat Scholasticorum, Callixtum, Fabricium, Danabayer, Carpovium, Forbesium, etc.* ac ingenuè fatetur, post datam declarationem Alphonsi et Bellarmini illam phrasim admitti posse, nec ullam amplius superesse controversiam.

(4) In *Adnotat. ad consulu. Cassandri*, art. 15.

(5) In *System. Theolog.* pag. 212. et seqq.

asserat fideles post auditum veritatis verbum, conceptamque fidem signatos fuisse, non obscure baptismi illic et confirmationis sigillum et characterem denotat (1).

Deinde ex constanti traditione firmissime hæc veritas constat. Hujus testes sunt patres quorum auctoritates diligenter colligit Trombellius (2). Etenim ex patribus alii docent per baptismum imprimi sigillum sanctum, indelebile, ut Chrysostomus (3), Cyrillus Hieros. (4), Basilium (5), Epiphanius (6), Gregorius Nazianz. (7); atque hujus exempla petunt vel a nota sanguinis, qua Hebræorum domus in Ægypto fuerunt insignita, vel a circumcissione, qua Abrahami soboles a reliquis genibus secernebatur, vel denique a militari tessera. Alii vocant *signaculum spirituale*, ut s. Ambrosius (8); alii demum conceptis verbis characteris nomen prædicant, ut Augustinus passim, præsertim vero Tract. VI in Jo. n. 46., scribens: *Tene ergo quod accepisti; non mutatur, sed agnoscitur: character est regis mei, non ero sacrilegus; corrigo desertorem, non immuto characterem* (9).

Pro certo demum semper habitum est apud omnes, characterem imprimi peccatoribus ad ejusmodi sacramenta accedentibus, cum sit gratia gratis data; ideoque Augustinus affirmat manere etiam in apostatis et schismaticis, *Sed unde damnantur, non unde coronentur.* Atque hinc factum est, ut hæc tria sacramenta nunquam iterari potuerint, aut possint,

(1) Hoc magis constabit ex eo, quod patres omnes, qui commemorant characterem, in ejus confirmationem referant hæc Apostoli dicta.

(2) Tom. v. de Bapt. Diss. XVI. P. III. Q. III. cap. 1. et tom. I. de Confirm. Diss. IV. Sect. II. cap. 1.

(3) Homil. II. in Epist. ad Ephes. n. 2. ubi scribit: «Signati fuerunt etiam Israelitæ, sed circumcissione sicut pecora et bruta. Nos quoque sumus signati, sed sicut filii, Spiritu.» Ἐσφραγισθησάντων καὶ ἐν Ἰσραηλίταις, ἀλλὰ περιτομῆς, καὶ ὡς υἱοὶ καὶ τὰ ἄλλα. Similia scribit Hom. III. in Ep. ad Cor.

(4) Catech. III. n. 5. «Multis, inquit, angelicorum exercituum myriadibus præsentibus Spiritus S. aninus vestras obsignaturus est.» Ἐσφραγισθησάντων σπυριτωῦν ἀγγέλων· μίλιαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σφραγίζον ἡμᾶς τὰς ψυχὰς. In quem locum cf. not. Toutteii, qui ostendit tum hic, tum aliis in locis, quæ citat, s. doctorem loqui de characteris proprie dicto, atque confirmat ex doctrina aliorum ss. patrum.

(5) Hom. III. in s. Bapt. n. 5. vocat baptismum «Sigillum, quod conatu nullo frangi potest» Σφραγὶς ἀνεπίσπυτος vid. etiam ibid. n. 4.

(6) Hæres. V. ed. Petav. n. 6. «Nam illic corporis præscripta circumcissio... quoad ingens est illa circumcissio subsecuta, baptismus videlicet, quo... in Dei nomine signamur.» Ἐκείνῃ γὰρ ἡ περιτομή... ἕως τῆς μεγάλῃς περιτομῆς, τούτου τοῦ βαπτισμοῦ τοῦ... σφραγισσάντος ἡμᾶς ἐν ἔσχατῳ Θεοῦ.

(7) Orat. XL. n. 4. Huic adde S. Greg. Nyss. tom. II. Orat. de pœnit. pag. 168.

(8) Lib. I. de Spir. S. cap. 6. n. 78. et 79. sub quo posteriori numero hæc præclare scribit in rem nostram: «Signati ergo Spiritu a Deo sumus... Spiritu signamur, ut splendorem atque imaginem ejus et gratiam tenere possimus, quod est utique *spirituale signaculum*. Nam etsi specie signemur in corpore, veritate tamen in corde signamur; ut Spiritus sanctus exprimat in nobis imaginis celestis effigiem.» Hoc autem testimonio reellitur Bingham, qui vol. 4. *Origin. Eccles.* lib. XI. cap. 1. § 7. negat a veteribus characteris nomine fuisse significatam internam qualitatem seu spiritualem virtutem a baptismo distinctam et animæ impressam.

(9) Plura alia ejusdem s. doctoris testimonia cf. apud Trombellium de Bapt. loc. cit. Cf. præterea Jo. Morinum *De sacris ordination.* P. II. Sect. III. cap. 2. § 1. et seqq.